

Ramowy program szkolenia

Dokument przed redakcją i korektą językową

Tytuł programu

Ramowy program szkolenia w zakresie wspomaganie szkół w nauczaniu poprzez eksperymentowanie, doświadczanie i inne metody aktywizujące uczniów

Kompetencja kluczowa i etap edukacyjny

Umiejętność uczenia się – I etap edukacyjny

Opis kompetencji

W zaleceniach Parlamentu Europejskiego i Rada Europy kompetencje kluczowe zdefiniowane zostały jako połączenie wiedzy, umiejętności i postaw, których wszystkie osoby potrzebują do samorealizacji, rozwoju osobistego, bycia aktywnym obywatelem, integracji społecznej i zatrudnienia.

Program „Nauczanie poprzez eksperymentowanie i doświadczanie oraz inne metody aktywizujące uczniów” koncentruje się na aktywizujących sposobach i metodach nauczania i uczenia się, w efekcie których uczniowie będą mieli możliwość rozwijania kompetencji kluczowych, a przede wszystkim umiejętności uczenia się istotnej w przygotowaniu ich do wyzwań XXI wieku.

Definicja kompetencji:

Umiejętność uczenia się jest rozumiana jako „zdolność konsekwentnego i wytrwałego uczenia się, organizowania własnego rozwoju, zarówno indywidualnie, jak i w grupach. Kompetencja ta obejmuje świadomość własnego procesu uczenia się i potrzeb w

tym zakresie, identyfikowanie dostępnych możliwości oraz zdolność pokonywania przeszkód w celu osiągnięcia powodzenia w uczeniu się. Umiejętność uczenia się oznacza nabywanie, przetwarzanie i przyswajanie nowej wiedzy i umiejętności, a także poszukiwanie i korzystanie ze wskazówek. Pozwala ona osobom korzystać z wcześniejszych doświadczeń w celu stosowania wiedzy i umiejętności w różnorodnych sytuacjach”

Wiedza, umiejętności i postawy powiązane z umiejętnością uczenia się:

Wiedza:

„Umiejętność uczenia się wymaga znajomości i rozumienia własnych preferowanych strategii uczenia się, silnych i słabych stron własnych umiejętności i kwalifikacji, a także zdolności poszukiwania możliwości kształcenia i szkolenia się oraz dostępnej pomocy lub wsparcia”.

Umiejętności:

„Umiejętność uczenia się wymaga po pierwsze nabycia podstawowych umiejętności czytania, pisania, liczenia i umiejętności w zakresie technologii informacyjnych i komunikacyjnych koniecznych do dalszego uczenia się. Na podstawie tych umiejętności, osoba powinna być w stanie docierać do nowej wiedzy i umiejętności oraz zdobywać, przetwarzać i przyswajać je. Wymaga to efektywnego zarządzania własnymi wzorcami uczenia się, kształtowania kariery i pracy, a szczególnie wytrwałości w uczeniu się, koncentracji oraz krytycznej refleksji na temat celów uczenia się. Osoby powinny być w stanie poświęcać czas na samodzielną naukę charakteryzującą się samodyscypliną, ale również na wspólną pracę w ramach procesu uczenia się, czerpać korzyści z różnorodności grupy oraz dzielić się nabytą wiedzą i umiejętnościami. Powinny one być w stanie organizować własny proces uczenia się, ocenić swoją pracę oraz w razie potrzeby szukać rady, informacji i wsparcia”.

Postawy:

„Pozytywna postawa obejmuje motywację i wiarę we własne możliwości w uczeniu się i osiąganiu sukcesów w tym procesie przez całe życie. Nastawienie na rozwiązywanie problemów sprzyja zarówno procesowi uczenia się, jak i zdolności do pokonywania przeszkód i zmieniania się. Chęć wykorzystywania doświadczeń z życia i uczenia się, a także ciekawość w poszukiwaniu możliwości uczenia się i wykorzystywania tego procesu w różnorodnych sytuacjach życiowych to niezbędne elementy pozytywnej postawy”.

Kształtowanie umiejętności uczenia się umożliwiają takie metody pracy nauczycieli, które odwołują się do aktywności uczniowskiej, stwarzania sytuacji do samodzielnego dochodzenia do wiedzy i czerpania z tego zadowolenia oraz zwiększania motywacji do dalszego działania. Zaproponowane w programie sposoby i metody nauczania/uczenia się, takie jak eksperyment i doświadczenie, projekt edukacyjny, uczenie się przez działanie czy ocenianie kształtujące, stwarzają jak największą przestrzeń do samodzielnej pracy uczniów, zarówno indywidualnej jak i zespołowej. Treści programu podkreślają znaczenie współpracy uczniów, interdyscyplinarności zdobywanej wiedzy oraz samodzielności i podmiotowości ucznia w procesie uczenia się.

Opracowano na podstawie: Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie (2008/C1111/01).

Specyfika kształtowania kompetencji na I etapie edukacyjnym

Rozwój dziecka w młodszym wieku szkolnym w odniesieniu do umiejętności uczenia się

Cechą charakterystyczną, typową dla wczesnego wieku szkolnego jest duże zróżnicowanie dzieci pod względem ich poziomu rozwoju. Wynika ono z indywidualnego tempa dojrzewania mózgu dziecka oraz ze specyfiki doświadczeń społeczno-kulturowych.

Do najważniejszych zmian zachodzących w pierwszym etapie edukacyjnym można zaliczyć: pojawienie się nowej formy aktywności, jaką jest nauka, opanowanie mowy pisanej i czytanej, uzyskanie zdolności myślenia pojęciowego oraz wzrost

kompetencji interpersonalnych związanych z rozszerzaniem się świata społecznego dziecka – większa samodzielność, gotowość do współpracy.

Procesy poznawcze dzieci w tym wieku charakteryzuje dynamiczny rozwój. Do najważniejszych osiągnięć w rozwoju poznawczym zaliczamy:

- zdolność do obiektywnego sposobu spostrzegania rzeczy i do ujmowania rzeczywistości z wielu różnych perspektyw. Jej pojawienie się skutkuje umiejętnością uwzględniania w myśleniu jednocześnie wielu aspektów sytuacji i dostrzegania związków między nimi, a także umiejętnością przyjmowania punktów widzenia innych ludzi oraz rozumienia ich potrzeb i uczuć
- pojawienie się pamięci polegającej nie tylko na przyswojeniu informacji, lecz również na jej zrozumieniu
- umiejętność klasyfikowania,
- zdolność pojmowania operacji na liczbach
- zdolność posługiwania się logiką indukcyjną (tj. rozumowanie w kierunku „od ogółu do szczegółu”).
- zdolność do refleksyjnego myślenia, stawiania celów i realizacji pragnień. Dzięki rozwojowi zdolności do refleksji, dziecko stopniowo nabywa umiejętność rezygnacji z własnych potrzeb i koordynowania ich z potrzebami innych ludzi.

Umiejętności te stanowią podwalinę dla rozwoju samodzielności działania, myślenia, odkrywania.

Jest to także bardzo ważny etap rozwoju społecznego dziecka. Charakterystyczną jego cechą jest poszerzenie świata społecznego dziecka o środowisko szkolne i rówieśnicze. Doświadczenia wyniesione z relacji z nauczycielem i rówieśnikami wywierają wpływ na samoocenę, a także na uczenie się nowych ról społecznych.

W obszarze funkcjonowania emocjonalnego dziecka na pierwszy plan wysuwa się wzrost świadomości własnych stanów emocjonalnych i ich wpływu na zachowanie swoje i innych ludzi.

Umiejętność uczenia się oraz nauczania w zapisach podstawy programowej dla pierwszego etapu edukacyjnego

Wiadomości i umiejętności, które uczeń zdobywa w szkole podstawowej opisane są w podstawie programowej zgodnie z ideą europejskich ram kwalifikacji.

W podstawie programowej dla szkoły podstawowej znajdują się umiejętności zdobywane przez ucznia, wśród których ważne dla kształtowania umiejętności uczenia się to:

- umiejętność uczenia się, jako sposób zaspokajania naturalnej ciekawości świata, odkrywania swoich zainteresowań i przygotowania do dalszej edukacji
- czytanie rozumiane jako umiejętność rozumienia, wykorzystywania i przetwarzania tekstów w zakresie umożliwiającym zdobywanie wiedzy, rozwój emocjonalny, intelektualny i moralny oraz uczestnictwo w życiu społeczeństwa
- umiejętność formułowania wniosków opartych na obserwacjach empirycznych dotyczących przyrody i społeczeństwa.

Zadania szkoły w edukacji wczesnoszkolnej to:

- koncentracja na dziecku, na jego indywidualnym tempie rozwoju i możliwościach uczenia się
- rozwijanie predyspozycji i zdolności poznawczych dziecka
- kształtowanie u dziecka pozytywnego stosunku do nauki oraz rozwijaniu ciekawości w poznawaniu otaczającego świata i w dążeniu do prawdy
- rozwijanie samodzielności oraz odpowiedzialności za siebie i najbliższe otoczenie
- zapewnienie warunków do rozwijania ekspresji plastycznej, muzycznej, teatralnej i ruchowej, aktywności badawczej, a także działalności twórczej
- dbałość o to, aby dziecko mogło nabywać wiedzę i umiejętności potrzebne do rozumienia świata, w tym zagwarantowanie mu dostępu do różnych źródeł informacji i możliwości korzystania z nich.

Zasady kształtowania i rozwijania umiejętności uczenia się na pierwszym etapie edukacyjnym

Zasady kształtowania i rozwijania umiejętności uczenia się poprzez eksperymentowanie, doświadczanie i inne metody aktywizujące precyzują Warunki realizacji podstawy programowej.

Określają one potrzebę:

- odkrywania i rozwijania uzdolnień dzieci w różnych obszarach i stwarzanie warunków do prezentowania ich różnorodnych osiągnięć
- kształcenia zintegrowanego oraz, ze względu na prawidłowości rozwoju umysłowego dzieci w tym wieku, spiralny układ treści nauczania
- uwzględnienia zabaw, gier i aktywności ruchowej jako dominującej formy zajęć
- rozwijania wiedzy przyrodniczej z wykorzystaniem naturalnego środowiska poza szkołą oraz w oparciu o obserwacje, badania i dziecięce eksperymentowanie
- wykorzystywania komputerów do wzbogacania procesu nauczania i uczenia się, kształtowania aktywności, utrwalania umiejętności i rozwijania zainteresowań
- wyposażenia sal lekcyjnych w część edukacyjną i rekreacyjną oraz w pomoce dydaktyczne, komputery z dostępem do Internetu, gry i zabawki dydaktyczne, kąciki tematyczne i biblioteczkę.

Opracowano na podstawie:

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. Poz. 977)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 maja 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół
- „Niezbędnik dobrego nauczyciela” Red. A. I. Brzezińska. Warszawa. Wydawnictwo Instytutu Badań Edukacyjnych 2014

- „Rozwijanie kompetencji kluczowych uczniów w procesie edukacji wczesnoszkolnej” Red. J. Uszyńska- Jarmoc, B. Dudel, M. Głowska – Soldatow. Kraków. Oficyna Wydawnicza „Impuls” 2013

Profil kompetencyjny ucznia

Wiedza, umiejętności i postawy ucznia związane z umiejętnością uczenia się kształtowaną w wyniku nauczania poprzez eksperymentowanie, doświadczanie i inne metody aktywizujące uczniów wynikające z zapisów podstawy programowej dla I etapu edukacyjnego.

Wiedza:

- wie, gdzie szukać wsparcia podczas uczenia się
- wie, że warto pytać i szukać odpowiedzi
- dostrzega swoje mocne strony i zainteresowania
- zna wybrane techniki i metody uczenia się
- zna zasady prowadzenia prostych obserwacji i doświadczeń
- zna podstawowe źródła informacji
- wie, w jaki sposób korzystać z pomocy wykorzystywanych w procesie uczenia się
- zna zasady skutecznej pracy w grupie

Umiejętności:

- uczy się pod bezpośrednim kierunkiem nauczyciela
- słucha wypowiedzi innych i korzysta z przekazywanych informacji i wskazówek
- wykorzystuje znane metody i techniki uczenia się

- przeprowadza proste obserwacje i doświadczenia
- dostrzega związki przyczynowo- skutkowe wynikające z przeprowadzonych badań
- podejmuje próby uzasadnia własnego stanowiska
- stosuje zasady uczenia się w grupie

Postawy:

- chętnie nabywa nową wiedzę oraz umiejętności
- jest ciekawy świata i zadaje pytania
- rozwija swoje zainteresowania
- chętnie wykonuje wyznaczone zadania
- jest gotów do pracy w zespole

Profil kompetencyjny nauczyciela:

Wiedza, umiejętności i postawy nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej związane z kształtowaniem u uczniów umiejętności uczenia się poprzez eksperymentowanie, doświadczanie i inne metody aktywizujące

Wiedza:

Zna:

- najnowsze teorie i badania dotyczące uczenia się
- sposoby rozpoznawania i planowania pracy z uczniem, wykorzystujące wiedzę o indywidualnych preferencjach uczniów w zakresie uczenia się

- metody i techniki pracy angażujące uczniów wykorzystujące doświadczanie , obserwację, sytuacje problemowe oraz uczące współpracy
- strategie i elementy ocenia kształtującego
- zasady budowania dobrych relacji z uczniami
- zasady tworzenia przestrzeni sprzyjającej uczeniu się i budowania autonomii ucznia
- Rozumie:
 - potrzebę wykorzystania najnowszych badań i odkryć dotyczących uczenia się
 - potrzebę indywidualizacji pracy w celu uwzględnienia różnorodnych możliwości i potrzeb uczniów
 - znaczenie pracy metodami i technikami angażującymi uczniów , wykorzystującymi doświadczanie , obserwację, sytuacje problemowe oraz uczące współpracy
 - znaczenie informacji zwrotnej w kształtowaniu kompetencji uczenia się u uczniów
 - potrzebę budowania dobrych relacji z uczniami i tworzenia przestrzeni sprzyjającej uczeniu się
 - znaczenie współpracy nauczycieli w doskonaleniu pracy nad kształtowaniem kompetencji kluczowych

Umiejętności:

- stosuje wiedzę o najnowszych badaniach na temat uczenia się do planowania pracy z uczniem
- projektuje zajęcia uwzględniając indywidualne predyspozycje uczniów oraz ich potrzeby i style uczenia się
- dostosowuje strategie oceniania kształtującego do pracy z uczniami edukacji wczesnoszkolnej
- wykorzystuje doświadczanie, obserwację, uczenie przez działanie w procesie uczenia się
- wykorzystuje pedagogikę zabawy i uczenia poprzez ruch w pracy z uczniami
- buduje atmosferę sprzyjającą uczeniu się
- organizuje przestrzeń sprzyjającą uczeniu się i budowaniu autonomii ucznia

- kształtuje u uczniów postawy sprzyjające współdziałaniu
- współpracuje z innymi nauczycielami doskonalącymi umiejętności kształtowania kompetencji kluczowych

Postawy:

- podejmuje autorefleksję na temat swojej pracy
- jest otwarty na nowe idee, koncepcje, uczenie się od innych
- jest gotów wspierać aktywność i samodzielność uczniów w procesie uczenia się
- jest gotów indywidualizować swoje działania i wsparcie udzielane uczniom
- jest gotów do eksperymentowania, działania nieszablonowego
- wykazuje elastyczność w procesie dydaktycznym

Adresaci szkoleń

Pracownicy placówek doskonalenia nauczycieli, poradni psychologiczno-pedagogicznych, bibliotek pedagogicznych, doradcy metodyczni i trenerzy oświaty

Cel ogólny

Przygotowanie do procesowego wspomaganie szkół w obszarach związanych z kształceniem kompetencji kluczowych uczniów

Cele szczegółowe szkolenia

Uczestnik:

- charakteryzuje kompetencje kluczowe, rozumie ich rolę i znaczenie w procesie uczenia się przez całe życie oraz przygotowania uczniów do życia społecznego i funkcjonowania w dorosłym życiu,

- rozumie potrzebę rozwoju umiejętności uczenia się i znaczenie nauczania poprzez eksperymentowanie, doświadczanie i inne metody aktywizujące uczniów dla rozwoju tej umiejętności i na I etapie edukacyjnym
- zna metody i techniki uczenia się/nauczania, służące rozwijaniu umiejętności uczenia się i warunki sprzyjające jej kształtowaniu na I etapie edukacyjnym
- zna założenia kompleksowego wspomaganie szkół i zadania instytucji systemu wspomaganie
- prowadzi wspomaganie szkoły/przedszkola w zakresie kształtowania u uczniów kompetencji kluczowych wykorzystując wiedzę na temat metod i technik uczenia się/nauczania
- organizuje pracę zespołową nauczycieli w celu kształtowania umiejętności uczenia się, poprzez wykorzystywanie eksperymentów, doświadczeń i innych metod aktywizujących uczniów
- określa swój potencjał zawodowy oraz planuje dalszy rozwój w roli osoby prowadzącej wspomaganie szkół/przedszkoli.

Tematy modułów:

- I. Wspomaganie pracy szkoły – wprowadzenie do szkolenia
- II. Rozwój kompetencji kluczowych w procesie edukacji
- III. Proces uczenia się i jego uwarunkowania
- IV. Kształtowanie umiejętności uczenia się na pierwszym etapie edukacyjnym
- V. Uczenie się przez działanie
- VI. Uczenie problemowe, eksperyment i doświadczenie
- VII. Projekt edukacyjny jako metoda integrująca wiedzę i ucząca współpracy
- VIII. Uczenie poprzez zabawę i aktywność ruchową

- IX. Ocenianie kształtujące jako strategia wspierająca rozwój ucznia i jego autonomię w procesie uczenia się
- X. Wspomaganie pracy szkoły w rozwoju umiejętności uczenia się, kształtowanych poprzez eksperymentowanie, doświadczanie i inne metody aktywizujące na I etapie edukacyjnym
- XI. Planowanie rozwoju zawodowego uczestników szkolenia w zakresie wspomagania szkół

Forma realizacji

Szkolenie blended learning

Czas trwania zajęć

Część stacjonarna – ok.70 godzin dydaktycznych, część e-learningowa – ok. 20 godzin

Liczebność grupy szkoleniowej

Okolo 20 osób

Treści szkolenia:

Moduł I - Wspomaganie pracy szkoły – wprowadzenie do szkolenia

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- zna założenia kompleksowego wspomagania szkół i zadania instytucji systemu oświaty, odpowiedzialne za wspieranie szkół;
- wskazuje główne zadania osób zaangażowanych w proces wspomagania szkoły: specjaliści do spraw wspomagania, ekspertów, dyrektora szkoły, nauczycieli;

- wie, na czym polega zadanie uczestników szkolenia związane z organizacją i prowadzeniem wspomaganie trzech szkół/przedszkoli w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych uczniów.

Szczegółowe treści:

- założenia kompleksowego wspomaganie szkół/przedszkoli;
- etapy procesu wspomaganie szkół/przedszkoli: diagnoza pracy szkoły, planowanie i realizacja działań służących poprawie jakości pracy szkoły, ocena procesu i efektów wspomaganie;
- zasady działania sieci współpracy i samokształcenie;
- zadania placówek doskonalenie nauczycieli, poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz bibliotek pedagogicznych w zakresie wspomaganie szkół/przedszkoli;
- wymagania państwa wobec szkół i placówek oświatowych jako kierunek doskonalenie pracy szkoły w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych uczniów;
- znaczenie ewaluacji pracy szkoły (zewnętrznej i wewnętrznej) w diagnozie pracy szkoły;
- zadania osób zaangażowanych w proces wspomaganie: specjaliści ds. wspomaganie; dyrektora szkoły, nauczycieli;
- charakterystyka zadania uczestników szkolenie, polegającego na wspomaganie trzech szkół/przedszkoli w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych uczniów.

Zasoby edukacyjne:

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (Dz.U. z 2013 r. poz. 199);
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych bibliotek pedagogicznych (Dz.U. z 2013 r. poz. 369);

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 listopada 2009 w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli (Dz. U. nr 200 poz. 1537 z póź. zm.) ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty;
- (Dz.U. z 2004 r. nr 256, poz. 2572, z późn. zm.), ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz.U. z 2014 r.poz. 191), ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz.U. z 2010 r. nr 80, poz. 526, z późn. zm.) oraz przepisy wykonawcze do wymienionych ustaw;
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2015 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego (Dz.U. 2015 poz. 1270);
- Hajdukiewicz M. (red): Jak wspomagać pracę szkoły? – poradnik dla pracowników systemu wspomagania: Warszawa 2015 Ośrodek Rozwoju Edukacji;
- Hajdukiewicz M, Wysocka J. (red.): Nauczyciel w szkole uczącej się. Informacje o nowym systemie wspomagania Warszawa 2015 Ośrodek Rozwoju Edukacji.

Zalecane formy i metody pracy:

- metody podawcze – prezentacja, wykład, film
- metody warsztatowe - World Café, Jigsaw, analiza studium przypadku

Moduł II - Rozwój kompetencji kluczowych w procesie edukacji

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- rozumie pojęcie kompetencji;

- potrafi zdefiniować kompetencje kluczowe zgodnie z „Zaleceniami Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie”;
- rozumie znaczenie kompetencji kluczowych dla przygotowania dzieci i młodzieży do dorosłego życia i funkcjonowania na rynku pracy;
- potrafi analizować zapisy prawa oświatowego, które regulują kwestie związane z rozwijaniem kompetencji kluczowych uczniów;
- rozumie znaczenie ponadprzedmiotowego i interdyscyplinarnego charakteru kompetencji kluczowych;
- potrafi opisać rolę szkoły w kształtowaniu kompetencji kluczowych uczniów.

Szczegółowe treści:

- kompetencja rozumiana jako wiedza, umiejętności i postawy;
- kompetencje kluczowe w Zaleceniu Parlamentu Europejskiego – definicje;
- społeczne i cywilizacyjne przyczyny ustanowienia kompetencji kluczowych istotnych w procesie uczenia się przez całe życie;
- kompetencje kluczowe a rozwój dziecka;
- wpływ kompetencji kluczowych dzieci i młodzieży na ich sprawne funkcjonowanie w dorosłym życiu i na rynku pracy;
- kompetencje kluczowe w zapisach podstawy programowej oraz wymaganiach państwa wobec szkół i placówek;
- ponadprzedmiotowy charakter umiejętności określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego;
- rola różnych podmiotów środowiska szkolnego w kształtowaniu kompetencji kluczowych dzieci i młodzieży;
- zadania osoby wspomagającej szkołę w procesie kształtowania kompetencji kluczowych uczniów.

Zasoby edukacyjne:

- Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2006/962/WE z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (Dz.U. L 394 z 30.12.2006);
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2012 r. poz. 977);
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 maja 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. 2014 poz. 803);
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 czerwca 2016 r. zmieniające rozporządzenie zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. 2014 poz. 803);
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 6 sierpnia 2015 r. w sprawie wymagań wobec szkół i placówek (Dz.U. 2015 poz. 1214).

Zalecane formy i metody pracy

Metody podawcze – wykład, prezentacja

Metody warsztatowe – analiza dokumentów, dyskusja, quiz, JIGSAW

Moduł III - Proces uczenia się i jego uwarunkowania

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- wie jak przebiega proces uczenia się,
- określa czynniki wpływające na jego efektywność wynikające z najnowszej wiedzy i badań,
- rozumie potrzebę budowania autonomii i samodzielności ucznia w procesie uczenia się
- rozumie znaczenie relacji między uczniem a nauczycielem w procesie uczenia się,
- zna metody i sposoby pracy nauczyciela wpływające na efektywność procesu uczenia się,
- wie jak organizować pracę szkoły, aby sprzyjała ona procesom uczenia się,
- dostrzega znaczenie wiedzy na temat uczenia się w procesowym wspomaganii szkół.

Szczegółowe treści:

- Przebieg procesu uczenia się:
 - etapy procesu uczenia się – od nieświadomej niekompetencji do nieświadomej kompetencji,
 - poziomy taksonomiczne wg B. Blooma jako konieczna droga w procesie uczenia się.
- Czynniki wpływające na proces uczenia się:
 - podmiotowość i autonomia ucznia w procesie uczenia się - metody pracy nauczyciela budujące autonomię ucznia (np. pedagogika wyboru, czasu, kooperacji, materiałów, budowanie poczucia sukcesu i wpływu)
 - znajomość własnego stylu uczenia się - metody i techniki metapoznania, (np.pytania metapoznawcze, zdania niedokończone , metoda: Wiem - Chciałbym się dowiedzieć - Nauczyłem się, mapa myśli, metoda pracy wzorcowej).
 - integrowanie wiedzy (nowej z dotychczas posiadaną, wiedzy z różnych dziedzin), hierarchiczne porządkowanie wiedzy - sposoby i metody integrowania wiedzy (projekt lub integracja treści, metod, form aktywności i sfer osobowości)
 - praktyczne wykorzystywanie zdobywanej wiedzy i umiejętności w szkole i codziennym życiu,
 - wpływ motywacji i emocji na przebieg procesu uczenia się,
 - możliwości i ograniczenia ludzkich zdolności do przyswajania informacji.

- Środowiska edukacyjne sprzyjające uczeniu się:
 - relacje nauczyciel uczeń,
 - praca zespołowa,
 - indywidualizacja nauczania,
 - organizacja przestrzeni szkolnej.
- wiedza o przebiegu procesu uczeniu się jako podstawa do budowania skutecznej diagnozy pracy szkoły.

Zasoby edukacyjne:

- Dumont H., Istanc D. Benavides F.: Istota uczenia się Warszawa: Wolters Kluwers, 2013
- Marzano R. J.: Sztuka i teoria skutecznego nauczania. Warszawa: Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2012
- Okoń W.: Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej. Warszawa 1998
- Hattie J. : Widoczne uczenie się dla nauczycieli. Warszawa: Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2015
- Ligęza A., Franczak J.: Jak analizuje się wyniki egzaminów zewnętrznych w polskich szkołach? Raport z wyników ewaluacji zewnętrznej [online]. System Ewaluacji Oświaty [dostęp: 14.09.2016] Dostępny w Internecie: www.npseo.pl/action/start/227
- Borek A., Domaradzka B. „Dobrze zorganizowana aktywność i bierność” [online]. System Ewaluacji Oświaty [dostęp: 14.09.2016] Dostępny w Internecie
- Swat-Pawlicka M., Pawlicki O. Analiza niektórych danych w związku z wymaganiem Uczniowie są aktywni [online]. System Ewaluacji Oświaty [dostęp: 14.09.2016] Dostępny w Internecie: www.npseo.pl/action/start/227

- Tędziągolska M. W Jaki sposób szkoła mówi, że warto się uczyć? [online]. System Ewaluacji Oświaty [dostęp: 14.09.2016]
Dostępny w Internecie: www.npseo.pl/action/start/227
- Poziomek U., Marszał D., Skrobek A. M., Woźniak M.: Przyrodnicza edukacja przedszkolna i wczesnoszkolna. Poradnik. [online] Warszawa. Instytut Badań Edukacyjnych [dostęp: 14.09.2016] Dostępny w Internecie:
<http://ebis.ibe.edu.pl/docs/ebis-poradnik-2016.pdf>
- Grajkowski W., Ostrowska B., Poziomek U. Podstawy programowe w zakresie przedmiotów przyrodniczych w wybranych krajach [online]. Warszawa. Instytut Badań Edukacyjnych [dostęp: 14.09.2016] Dostępny w Internecie:
<https://wyszukiwarka.efs.men.gov.pl/product/podstawy-programowe-w-zakresie-przedmiotow-przyrodniczych-w-wybranych-krajach/attachment/2309>

Zalecane formy i metody pracy:

Metody podawcze – prezentacja, wykład.

Metody warsztatowe – praca nad zagadnieniem etapów procesu uczenia się, 5Q, dywanik pomysłów, jigsaw

Moduł IV - Kształtowanie umiejętności uczenia się na pierwszym etapie edukacyjnym

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- definiuje umiejętność uczenia się zgodnie z „Zaleceniami Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie”
- określa wiedzę, umiejętności i postawy ucznia I etapu edukacyjnego związane z umiejętnością uczenia się oraz niezbędne do jej kształtowania kompetencje nauczyciela

- zna specyfikę rozwojową uczniów na I etapie edukacyjnym w kontekście rozwijania umiejętności uczenia się
- wskazuje metody nauczania sprzyjające rozwijaniu umiejętności uczenia się na I etapie edukacyjnym
- planuje diagnozę potrzeb szkoły w zakresie kształtowania umiejętności uczenia się

Szczegółowe treści:

- Umiejętność uczenia się wg. „Zaleceń Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie” - wiedza, umiejętności i postawy.
- Charakterystyka rozwojowa dziecka w młodszym wieku szkolnym w kontekście kształtowania umiejętności uczenia się.
- Umiejętność uczenia się w zapisach podstawy programowej kształcenia ogólnego dla I etapu edukacyjnego – profil kompetencyjny ucznia i nauczyciela.
- Metody nauczania sprzyjające kształtowaniu umiejętności uczenia się – nauczanie poprzez eksperymentowanie, doświadczanie i inne metody aktywizujące uczniów – wprowadzenie do tematu.
- Wskaźniki informujące o potrzebie rozwoju szkoły w zakresie kształtowania przez nauczycieli umiejętności uczenia się.

Zasoby edukacyjne:

- Uczenie uczenia się – wspieranie edukacyjne ucznia, [w:] Wczesna edukacja dziecka wobec wyzwań współczesności, red. I. Adamek, Z. Zbróg, Wydawnictwo Libron – Filip Lohner, Kraków 2011
- Anderson J., Uczenie się i pamięć. Integracja zagadnień, WSiP, Warszawa 1998
- Antoszkiewicz J. Metody heurystyczne. Twórcze rozwiązywanie problemów, Warszawa 1990
- Arends R.I., Uczymy się nauczać, WSiP, Warszawa 1994

- Brophy J., Motywowanie uczniów do nauki, PWN, Warszawa 2004
- Buzan T., Rusz głową, Wydawnictwo Ravi, Łódź 2002
- Clauss G., Psychologia różnic indywidualnych w uczeniu się, WSiP, Warszawa 1987
- Cohen L., Manion L., Morrison K., Wprowadzenie do nauczania, Zysk i S-ka, Poznań 1999
- Dryden G., Vos J., Rewolucja w uczeniu, Zysk i S-ka, Poznań 2003
- Fisher R., Uczymy jak się uczyć, WSiP, Warszawa 1999
- Franke R., Psychologia motywacji, GWP, Gdańsk 2006
- Freinet C. Niezmienne prawdy pedagogiczne, PS APF, Otwock 1993
- Harmin M., Duch klasy. Jak motywować uczniów do nauki, CEO, Warszawa 2005
- Gardner H., Inteligencje wielorakie. Nowe horyzonty w teorii i praktyce, Laurum, Warszawa 2012
- Joyce B., Calhoun E., Hopkins D., Przykłady modeli uczenia się i nauczania, WSiP, Warszawa 1999
- Kubiczek B., Metody aktywizujące. Jak nauczyć uczniów uczenia się?, Wydawnictwo Nowik, Opole 2006
- Reykowski J., Emocje i motywacja, w: Psychologia, red. T. Tomaszewski, PWN, Warszawa 1985
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (DzU 2012, poz. 977).

Zalecane formy i metody pracy:

Metody podawcze: mini wykład i prezentacja

Metody warsztatowe: mapa myśli, metoda „Złotego kręgu”, Balon

Moduł V - Uczenie się przez działanie

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- rozumie znaczenie działania/aktywności w rozwijaniu umiejętności uczenia się i ciekawości poznawczej uczniów na I etapie edukacyjnym
- zna założenia i sposoby wykorzystywania uczenia się przez działanie w pracy z uczniami na I etapie edukacyjnym
- zna przykładowe metody aktywnego uczenia się możliwe do wykorzystania na I etapie edukacyjnym
- określa wskaźniki świadczące o potrzebie rozwoju szkoły w zakresie stosowania uczenia przez działanie
- potrafi zaplanować pogłębioną diagnozę w obszarze uczenia się przez działanie na I etapie edukacyjnym

Szczegółowe treści:

- Założenia i znaczenie uczenia się przez działanie na I etapie edukacyjnych
 - analiza podstawy programowej pod kątem treści związanych z przejmowaniem przez ucznia odpowiedzialności za własną naukę
 - wykorzystanie naturalnej potrzeby aktywności uczniów na I etapie edukacyjnym w procesie uczenia się
 - rola emocji w uczeniu się przez działanie i ich wpływ na trwałość zdobywanej wiedzy i umiejętności.
- Sposoby wykorzystania uczenia się przez działanie w pracy z dziećmi w wieku wczesnoszkolnym (np. obserwacja, drama, symulacje, zajęcia praktyczne, wycieczki dydaktyczne).

- Edukacja wyprzedzająca jako innowacyjny sposób organizacji uczenia się w edukacji wczesnoszkolnej (np. wg zmodyfikowanego modelu S. Dylaka).
- Metody aktywnego zdobywania wiedzy w edukacji wczesnoszkolnej (np. metoda inscenizacji, sytuacyjna, przypadków, burza mózgów).
- Wskaźniki świadczące o potrzebie rozwoju szkoły w zakresie uczenia przez działanie na I etapie edukacyjnym.
- Diagnoza pogłębiona w obszarze nauczania przez działanie.

Zasoby edukacyjne:

- Borkowska B., Panfil V.: Metody aktywizujące w edukacji biologicznej, chemicznej i ekologicznej: Propozycje scenariuszy zajęć. Bydgoszcz: Wyd. TEKST sp. z o. o., 2001
- Czepiżak A., Wądołowski M.: Metody aktywizujące w nauczaniu [online]. Trzebiechowo: Zespół Edukacyjny. [dostęp: 14.06.2016] http://www.zet.edu.pl/sites/default/files/metody_aktywizujace.pdf
- Dąbrowski M., Pozwólmy dzieciom działać, CKE, Warszawa 2009
- Gajdzica Z.: Aktywny w szkole-aktywny w życiu [online]. Katowice: Uniwersytet Śląski. [dostęp: 14.06.2016]. Dostępny w Internecie: http://aktywny-w-szkole.us.edu.pl/biuletyn/dane/pobieralnia/pozostale/narz_ped__bud_akt.pdf
- Okoń W.: Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej. Warszawa: Wyd. Akadem. „Żak”, 2003
- Pankowska K.: Pedagogika dramy: teoria i praktyka. Warszawa: Wyd. Akadem. „Żak”, 2000
- Pawłowski T.: Happening, Warszawa 1988
- Taraszkiewicz M.: Jak uczyć lepiej? Czyli refleksyjny praktyk w działaniu. Warszawa: CODN, 1999

- Way B.: Drama w wychowaniu dzieci i młodzieży, [tł. z ang.] K. Pankowska, E. Nerwińska: Warszawa: Wyd. 2 zm. i uzup., WSiP, 1995
- <http://scholaris.pl>

Zalecane formy i metody pracy:

Metody podające: mini wykład

Metody warsztatowe: praca w grupach z zastosowaniem cyklu Kolba, analiza pola sił, metaplan

Moduł VI - Uczenie problemowe, eksperyment i doświadczenie

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- określa w jaki sposób uczenie problemowe i metody empiryczne umożliwiają kształtowanie umiejętności uczenia się
- zna ogólne założenia nauczania problemowego, eksperymentu i doświadczenia
- potrafi wskazać przykładowe metody nauczania problemowego oraz możliwości wykorzystania eksperymentu i doświadczenia w pracy z dziećmi w wieku wczesnoszkolnym
- rozumie rolę nauczyciela i ucznia w pracy metodą problemową i przeprowadzeniu eksperymentu i doświadczenia na I etapie edukacyjnym
- określa wskaźniki świadczące o potrzebie rozwoju szkoły w zakresie uczenia problemowego, wykorzystywania doświadczeń i eksperymentów
- identyfikuje istotne kierunki procesowego wspomagania szkoły chcącej doskonalić stosowanie metody problemowej i metod empirycznych przez nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej

- potrafi zaplanować pogłębioną diagnozę pracy szkoły w obszarze pracy metodami empirycznymi i metodą problemową

Szczegółowe treści:

- Założenia i istota nauczania problemowego i empirycznego:
 - model rozwiązywania problemu
 - etapy procedury badawczej,
 - różnica między eksperymentem a doświadczeniem
 - specyfika dziecięcego sposobu badania rzeczywistości na I etapie edukacyjnym (przejście od myślenia konkretnego i wyobrażeniowego do wskazywania związków przyczynowo – skutkowych).
- Przykładowe metody nauczania problemowego możliwe do zastosowania na I etapie edukacyjnym (np. drzewko decyzyjne, metoda przypadków, metoda sytuacyjna).
- Wykorzystanie eksperymentu i doświadczenia w pracy z dziećmi w wieku wczesnoszkolnym (jako źródło wiedzy, weryfikacja wiedzy, ilustracja wiedzy, sposób na rozwiązanie problemu).
- Rola nauczyciela i ucznia podczas pracy metodą problemową i metodami empirycznymi:
 - organizowanie przez nauczyciela sytuacji problemowej
 - pomoc w sformułowaniu problemu przez uczniów
 - wspieranie uczniów podczas rozwiązywania problemu
 - pomoc nauczyciela w weryfikacji rozwiązań i w formułowaniu wniosków przez uczniów.
- Wskaźniki pozwalające określić potrzebę rozwoju szkoły w obszarze nauczania /uczenia się problemowego i empirycznego na I etapie edukacyjnym.
- Diagnoza pogłębiona w obszarze nauczania problemowego i empirycznego.

Zasoby edukacyjne:

- Ladyca H.: Ranga metod problemowych w szkole współczesnej [online], [dostęp: 14.06.2016]
- Nauczanie problemowe [online]. Laboratorium Dydaktyki Cyfrowej Dla Szkół Województwa Małopolskiego, [dostęp: 14.06.2016]
- Bąbel P., Wiśniak M.: 12 zasad skutecznej edukacji: Czyli jak uczyć, żeby nauczyć. Sopot: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, 2015.. Borkowska B., Panfil V.: Metody aktywizujące w edukacji biologicznej, chemicznej i ekologicznej: Propozycje scenariuszy zajęć. Bydgoszcz: Wyd. TEKST sp. z o. o., 2001
- Czetwertyńska G.: Nauczanie metodą rozwiązywania problemów: Mamy prawdziwy problem [online], [dostęp: 14.06.2016]
- Filmy – oferty doskonalenia: Techniki uczenia się i metody motywujące do nauki, Budowa koncepcji pracy szkoły [online], [dostęp: 14.06.2016]. POKL
- Doświadczenia i eksperymenty na zajęciach przedmiotów przyrodniczych [online], [dostęp: 14.06.2016]. POKL
- Holt John Caldwell: Zamiast edukacji: warunki do uczenia się przez działanie. Kraków: Oficyna Wydawnicza "Impuls", 2007
- Lilpol J.: Nowoczesne nauczanie przedmiotów przyrodniczych [online]. Warszawa: IBE, [dostęp: 14.06.2016]
- Metodyka badań naukowych w nowej podstawie programowej [online], [dostęp: 14.06.2016]
- Okleja B.: Myślenie naukowe w nowej podstawie programowej: Nowa podstawa programowa z komentarzami [online], [dostęp: 14.06.2016]
- Podstawa programowa z komentarzami: Edukacja przyrodnicza w szkole podstawowej, gimnazjum i liceum. MEN, EFS, t.5, 2009

- Poziomek U., Chrzanowski M. M., Ostrowska E. B.: Przedmioty przyrodnicze w wybranych krajach: Raport z wizyty studyjnej w Finlandii [online]. Warszawa: IBE. [dostęp: 14.06.2016]
- Praca zbiorowa: Nowa pracownia przyrody [online]. Warszawa: Centrum Nauki Kopernik, [dostęp: 14.06.2016]
- Uczenie się poprzez eksperymentowanie <http://procedury.ceo.org.pl/>
- <http://scholaris.pl>
- <http://www.kopernik.org.pl>

Zalecane formy i metody pracy:

Metody podające: miniwykład

Metody warsztatowe: 3x dlaczego, stoliki eksperckie, rybi szkielet, piramida priorytetów

Moduł VII - Projekt edukacyjny jako metoda integrująca wiedzę i ucząca współpracy

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- rozumie znaczenie pracy metodą projektów w kształtowaniu umiejętności uczenia się uczniów na I etapie edukacyjnym
- zna ogólne założenia i etapy pracy metodą projektu
- rozumie rolę i zadania nauczyciela i ucznia w metodzie projektu oraz specyfikę jej wykorzystywania na I etapie edukacyjnym
- potrafi zorganizować współpracę nauczycieli w zakresie doskonalenia umiejętności pracy metodą projektów na I etapie edukacyjnym

- inicjuje wykorzystanie metody projektu oraz tutoringów uczniowskiego w rozwijaniu idei uczenia się uczniów od siebie z wykorzystaniem specyfiki edukacji wczesnoszkolnej
- organizuje przestrzeń do inicjowania metody projektów w edukacji wczesnoszkolnej
- określa wskaźniki świadczące o potrzebie rozwoju szkoły w zakresie stosowania metody projektu i innych metod uczenia się we współpracy
- potrafi zaplanować pogłębioną diagnozę w obszarze wykorzystywania metody projektów w procesie nauczania/uczenia się na I etapie edukacyjnym.

Szczegółowe treści:

- Projekt jako metoda zaspakajająca potrzeby badawcze i poznawcze dzieci na I etapie edukacyjnym
 - rodzaje projektów i możliwości ich realizacji na I etapie edukacyjnym (projekt badawczy, storyline)
 - etapy projektu i ich realizacja uwzględniająca specyfikę funkcjonowania uczniów na I edukacyjnym:
 - wybór tematu przez nauczyciela z uwzględnieniem zainteresowań uczniów
 - wspólne z uczniami ustalenie celów i etapów projektu oraz zaplanowanie działań
 - wspieranie uczniów w realizacji działań i prezentacji efektów
 - nauczyciel pomaga uczniom ocenić efekty pracy w projekcie.
- Rola i zadania nauczyciela i ucznia w metodzie projektu na I etapie edukacyjnym - ograniczony zakres samodzielności uczniów na tym etapie kształcenia, kierująca i wspierająca rola nauczyciela.
- Tutoring rówieśniczy w edukacji wczesnoszkolnej - wdrażanie uczniów we współpracę w procesie uczenia się, organizowanie wzajemnego uczenia się w parach.
- Organizacja współpracy nauczycieli w zakresie:
 - wymiany doświadczeń dotyczących stosowania metody projektu w edukacji wczesnoszkolnej

- tworzenia dokumentacji projektowej (kart pracy)
 - wdrażania uczniów w pracę metodą projektu
 - możliwości wykorzystania TIK w realizacji metody projektu w edukacji wczesnoszkolnej
 - włączania rodziców w realizację projektów
 - włączania nauczycieli biblioteki i świetlicy do realizacji projektów.
- Wskaźniki pozwalające określić potrzebę rozwoju szkoły w obszarze wykorzystywania metody projektu
 - Diagnoza pogłębiona w obszarze wykorzystywania metody projektów w procesie nauczania/uczenia się na I etapie edukacyjnym.

Zasoby edukacyjne:

- Sarnat – Ciastko A.: Tutoring w polskiej szkole. Warszawa: Difin, 2015
- Petty G.: Nowoczesne nauczanie. Sopot: GWP, 2015
- „Niezbędnik Dobrego Nauczyciela” Red. prof. dr hab. A. I. Brzezińska. Warszawa: IBE 2014 [online]: dostęp: 13.06.2016; EFS
- Czekierda p., Fingas B., Szala M.: Tutoring. Warszawa: Wolters Kluwer SA, 2015
- Sterna D.: Strategie dobrego nauczania [online] Warszawa: Centrum Edukacji Obywatelskiej. [dostęp: 13.06.2016]
- Bobula S., Karaszewski N., Kołodziejczyk J., Salamon-Bobińska K.: Nauczanie kooperatywne (uczenie się we współpracy) [online] Warszawa: Centrum Edukacji Obywatelskiej. [dostęp: 13.06.2016]
- Red. Sterna D., Modzelewska-Buławicka E.: Ocena koleżeńska i samoocena [online] Warszawa: Centrum Edukacji Obywatelskiej. [dostęp: 13.06.2016]

- Jak stosować metodę projektu – poradnik dla nauczyciela i ucznia [online]. Gorlice: Gmina Gorlice, [dostęp: 14.06.2016]
- Kazimierska I., Lachowicz I., Piotrowska L.: Metodyka projektu jako podstawa realizacji RPW [online]. Warszawa: ORE, [dostęp: 14.06.2016]. PKOL
- Kotarba-Kańczugowska M.: Praca metodą projektu [online]. Warszawa: ORE, [dostęp: 14.06.2016]
- Metoda projektów [online]. Warszawa: Wyd. Nowa Era, [dostęp: 14.06.2016]
- Metoda projektów „na skróty” [online], [dostęp: 14.06.2016]
- Mikina A., Zajac B.: Metoda projektów poradnik dla nauczycieli i dyrektorów gimnazjów [online]. Warszawa: ORE, [dostęp: 14.06.2016]
- Mikina A., Zajac B.: Jak wdrażać metodę projektów? Poradnik dla nauczycieli i uczniów gimnazjum, liceum i szkoły zawodowej. Kraków: Impuls, 2004
- Pacewicz A., Sterna D.: Jak pracować metodą projektów? [online]. Warszawa: CEO, [dostęp: 14.06.2016]
- Potocka B., Nowak L.: Projekty edukacyjne: poradnik dla nauczycieli. Kielce: Zakład Wydaw. SFS, 2002
- Samouczki TIK: praca metodą projektu [online], [dostęp: 14.06.2016]. PKOL
- Uczenie metodą projektów. Red. Gołębiak B. D.. Warszawa, WSiP, 2002
- Walat W.: Jak pracować metodą projektów? Rzeszów: Uniwersytet Rzeszowski [online], [dostęp: 14.06.2016]
- Brudnik E., Moszyńska A., Owczarska B.: Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie. Przewodnik po metodach aktywizujących, Zakład Wydawniczy SFS, Kielce 2000
- Gołębiak B.D.: Uczenie metodą projektu, WSiP, Warszawa 2002

- Szamański M.: O metodzie projektów, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2000.

Zalecane formy i metody pracy:

Metody podające: mini wykład

Metody warsztatowe: , JIGSAW, Action – learning, 5Q

Moduł VIII - Uczenie się poprzez zabawę i aktywność ruchową

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- rozumie potrzebę wykorzystywania zabawy i ruchu w procesie uczenia się uczniów na I etapie edukacyjnym
- zna funkcje różnego rodzaju zabaw i aktywności ruchowych
- rozumie znaczenie wykorzystania gier edukacyjnych i nowoczesnych technologii w organizowaniu uczenia się poprzez zabawę
- potrafi rozpoznać potrzeby szkoły wykorzystując obserwację zajęć jako jedną z metod diagnozy, w obszarze nauczania poprzez ruch i zabawę.

Szczegółowe treści:

- Rola zabawy i aktywności ruchowej w uczeniu się na I etapie edukacyjnym.
- Funkcje zabawy (kształcąca, poznawcza, wychowawcza, społeczno- emocjonalna, rozwoju sensorycznego i motorycznego, korekcyjno-kompensacyjna).
- Gry edukacyjne jako sposób na uruchomienie myślenia przestrzennego, strategicznego i krytycznego.
- Technologie informacyjne i komunikacyjne w organizowaniu uczenia się przez zabawę.

- Przykłady zabaw i aktywności ruchowych rozwijające umiejętność uczenia się na I etapie edukacyjnym.
- Obserwacja zajęć jako sposób na diagnozowanie, monitorowanie i ewaluację w procesie wspomaganiania.

Zasoby edukacyjne:

- El'konin D.B..Psychologia zabawy, WSiP, Warszawa 1984
- Gruszczyk-Kolczyńska E, K. Dobosz K., Zielińska E. Jak nauczyć dzieci sztuki konstruowania gier? Metodyka, scenariusze zajęć oraz wiele ciekawych gier i zabaw. Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1996
- Kielar-Turska M., Jak pomagać dziecku w poznawaniu świata, WSiP, Warszawa 1992
- Kielar-Turska M. Muchacka B., Stymulująca i terapeutyczna funkcja zabawy [Akademia Pedagogiczna], Kraków 1999
- Krzywoń D. Kraina kreatywności: sposoby przeciwdziałania rutynie w pracy z dziećmi poprzez ekspresję twórczą i artystyczną, Oficyna Wydawnicza Humanitas, Sosnowiec 2008
- Okoń W., Zabawa a rzeczywistość, wyd. 2, Żak, Warszawa 1995
- Kraków 2003. Trześniowski R., Gry i zabawy ruchowe, Warszawa 1987

Zalecane formy i metody pracy:

Metody podające: miniwykład

Metody warsztatowe: stoliki eksperckie, gadająca ściana, symulacja

Moduł IX - Ocenianie kształtujące jako strategia wspierająca rozwój ucznia i jego autonomię w procesie uczenia się

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- dostrzega związek oceniania kształtującego z rozwijaniem umiejętności uczenia się uczniów na I etapie edukacyjnym
- zna umocowanie prawne oceniania kształtującego
- rozpoznaje strategie i elementy oceniania kształtującego w pracy nauczyciela na I etapie edukacyjnym
- zna sposoby wdrażania oceniania kształtującego w edukacji wczesnoszkolnej
- potrafi zorganizować współpracę nauczycieli w zakresie doskonalenia umiejętności stosowania oceniania kształtującego na I etapie edukacyjnym
- potrafi zidentyfikować indywidualne potrzeby nauczycieli w doskonaleniu umiejętności oceniania kształtującego na pierwszym etapie edukacyjnym i wykorzystać techniki coachingowe do wsparcia ich rozwoju.

Szczegółowe treści:

- Ocenianie kształtujące a rozwijanie umiejętności uczenia się uczniów na I etapie edukacyjnym - analiza porównawcza.
- Podstawy prawne stosowania oceniania kształtującego na I etapie edukacyjnym z uwzględnieniem - podstawy programowej i wymagań państwa.
- Filary planowania lekcji w edukacji wczesnoszkolnej:
pięć strategii oceniania kształtującego, przykładowe elementy wykorzystywane na I etapie edukacyjnym:
 - określanie i wyjaśnianie uczniom celów uczenia się i kryteriów sukcesu(cele w języku ucznia, użycie piktogramów i rekwizytów)

- organizowanie w klasie dyskusji, zadawanie pytań i zadań dających informacje, czy i jak uczniowie się uczą.
- udzielanie uczniom takiej informacji zwrotnej, która przyczyni się do ich widocznych postępów(włączenie rodziców w wykorzystanie przekazywanych kryteriów sukcesu i informacji zwrotnej)
- umożliwianie uczniom, by korzystali wzajemnie ze swojej wiedzy i umiejętności(ocena koleżeńska w zakresie wskazywania pozytywów)
- wspomaganie uczniów, by stali się autorami procesu swojego uczenia się.(technika świateł drogowych).
- Organizacja współpracy nauczycieli ukierunkowanej na:
 - udzielanie informacji zwrotnej w nauczaniu zintegrowanym
 - włączanie rodziców w proces uczenia się ich dzieci.
- Dzielenie się doświadczeniem i dobrymi praktykami w zakresie stosowania oceniania kształtującego, mając na uwadze sposób pracy nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej(odpowiedzialność jednego nauczyciela za kształtowanie większości umiejętności).
- Doskonalenie umiejętności uczenia się od siebie nauczycieli (np. obserwacja koleżeńska lekcji, spacer edukacyjny, action learning, bank scenariuszy lekcji ok).
- Techniki coachingowe we wspomaganie rozwoju nauczycieli
 - model GROW.

Zasoby edukacyjne:

- Black P. i współaut.: Jak oceniać aby uczyć? Warszawa: CEO-CIVITAS-Biblioteka Akademii SUS, 2006
- Ocenianie kształtujące. Doskonalenie kształcenia w szkole średniej. Paryż-Warszawa: OECD-CODN, 2006
- Ocenianie kształtujące po polsku: Kurs dla doradców metodycznych, scenariusze zajęć. Warszawa: CODN, 2008

- Staniek H.: Ocenianie kształtujące w nowej podstawie programowej [online], [dostęp: 14.06.2016]. Dostępny w Internecie: <http://www.pcdzn.edu.pl/publikacje/Niemiecki/OK.pdf>
- Sterna D.: Ocenianie kształtujące w praktyce. Warszawa: Civitas-CEO-Biblioteka Akademii SUS, 2006
- Sterna D.: Uczę (się) w szkole. Warszawa: CEO, 2014
- Sterna D.: Strategie uczenia [online], [dostęp: 14.06.2016]
- <http://www.ceo.org.pl/pl/ok>

Zalecane formy i metody pracy:

Metody warsztatowe: lisy gończy równowaga , praca w grupach

Moduł X - Wspomaganie pracy szkoły w rozwoju umiejętności uczenia się poprzez nauczanie wykorzystujące eksperymentowanie, doświadczanie oraz inne metody aktywizujące na I etapie edukacyjnym

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- zna metody diagnostyczne służące procesowemu wspomaganiu szkoły
- formułuje przykładowe cele w wyłonionym przez pogłębioną diagnozę obszarze i tworzy wskaźniki osiągnięcia celów
- rozumie rolę instytucji i osoby wspomagającej w planowaniu działań rozwojowych w obszarze nauczania poprzez eksperymentowanie, doświadczanie i inne metody aktywizujące

- opracowuje propozycje form szkoleniowych, które mogą być elementem procesowego rozwoju szkoły zaplanowanego na podstawie pogłębionej diagnozy
- określa profil eksperta pod kątem zdiagnozowanych potrzeb nauczycieli
- planuje zakres wsparcia nauczycieli w realizacji działań i wdrażaniu zmiany w zdiagnozowanym obszarze rozwoju szkoły
- opracowuje projekt ewaluacji własnych działań podejmowanych w ramach procesowego wspomagania.

Szczegółowe treści:

- Rola i zadania osoby wspomagającej pracę szkoły w rozwoju umiejętności uczenia się.
- Diagnoza pracy szkoły w obszarze umiejętności uczenia się rozwijanej w wyniku nauczania poprzez eksperymentowanie, doświadczanie i inne metody aktywizujące.
- Planowanie działań szkoły na rzecz rozwijania umiejętności uczenia się poprzez nauczanie wykorzystujące eksperymentowanie doświadczanie i inne metody aktywizujące:
 - formułowanie celów procesu wspomagania
 - metody i techniki planowania procesu wspomagania.
- Realizacja działań szkoły, których celem jest rozwijanie umiejętności uczenia się w wyniku nauczania poprzez eksperymentowanie, doświadczanie i inne metody aktywizujące:
 - formy doskonalenia nauczycieli
 - kryteria wyboru ekspertów z zakresu rozwoju kompetencji informatycznych uczniów
 - zapoznanie eksperta z wynikiem diagnozy pogłębionej – nakierowanie na specyficzne potrzeby szkoły
 - sposoby dzielenia się przez nauczycieli swoją wiedzą i doświadczeniem w zakresie kształtowania kompetencji uczenia się uczniów

- sposoby wspierania nauczycieli we wdrażaniu zmian w pracy szkoły.
- Podsumowanie działań realizowanych w szkołach, których celem jest rozwijanie umiejętności uczenia się uczniów w wyniku nauczania wykorzystującego eksperymentowanie, doświadczanie oraz inne metody aktywizujące monitoring i ewaluacja:
 - narzędzia służące do oceny działań i ich efektów
 - sposoby wykorzystania uzyskanych informacji w doskonaleniu procesu wspomagania.
- Zmiana jako element rozwoju szkoły.

Zasoby edukacyjne:

- Hajdukiewicz M. (red): Jak wspomagać pracę szkoły? – poradnik dla pracowników systemu wspomagania [online]: Warszawa: wydawnictwo: Ośrodka Rozwoju Edukacji; dostęp [12.06.2016]; POKL
- Raport. Wzmocnienie wspierania rozwoju szkół ze szczególnym uwzględnieniem roli doskonalenia nauczycieli i doradztwa metodycznego, Ministerstwo Edukacji Narodowej, Warszawa 2010
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (Dz.U. z 2013 r. poz. 199)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych bibliotek pedagogicznych (Dz.U. z 2013 r. poz. 369)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 listopada 2009 w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli (Dz. U. nr 200 poz. 1537 z póź. zm.) ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty
- (Dz.U. z 2004 r. nr 256, poz. 2572, z późn. zm.), ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz.U. z 2014 r.poz. 191), ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz.U. z 2010 r. nr 80, poz. 526, z późn. zm.) oraz przepisy wykonawcze do wymienionych ustaw

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2015 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego (Dz.U. 2015 poz. 1270)
- Nowe formy wspomaganie szkół. SORE. System doskonalenia nauczycieli oparty na ogólnodostępnym kompleksowym wspomaganie szkół, Warszawa, Ośrodek Rozwoju Edukacji, 2012
- Wspomaganie pracy szkoły na podstawie doświadczeń projektu "System doskonalenia nauczycieli oparty na ogólnodostępnym kompleksowym wspomaganie szkół" / Marianna Hajdukiewicz// W: Edukacja jako odpowiedź : odpowiedzialni nauczyciele w zmieniającym się świecie Warszawa ; Kraków : Uniwersytet Jagielloński, 2014.- s. 415-426
- Kompleksowe wspomaganie pracy szkół i nauczycieli : nowe zadanie dla bibliotek pedagogicznych / Beata Walczak.// Poradnik Bibliotekarza. - 2014, nr 10, s.14-18
- Hajdukiewicz M.: Ewaluacja a wspomaganie pracy szkoły na podstawie doświadczeń projektu „System doskonalenia nauczycieli oparty na ogólnodostępnym kompleksowym wspomaganie szkół” [online].[dostęp:17.06.2016]
- Barylak K., Gryga B., Książczyk E., Michońska I., Przepiórka J.: Dobre praktyki kompleksowego wspomaganie szkół [online].[dostęp:17.06.2016]
- Hajdukiewicz M. (red): Jak wspomagać pracę szkoły? – diagnoza w pracy szkoły [online]: Warszawa: wydawnictwo: Ośrodka Rozwoju Edukacji; dostęp [17.06.2016]; POKL
- Hajdukiewicz M. (red): Jak wspomagać pracę szkoły? – planowanie działań [online]: Warszawa: wydawnictwo: Ośrodek Rozwoju Edukacji; dostęp [17.06.2016]; POKL
- Hajdukiewicz M. (red): Jak wspomagać pracę szkoły? – realizacja i podsumowanie działań [online]: Warszawa: wydawnictwo: Ośrodek Rozwoju Edukacji; dostęp [17.06.2016]; POKL

- Hajdukiewicz M., Czerwonka D. (red): Przewodnik metodyczny dla koordynatorów sieci współpracy i samokształcenia [online]: Warszawa: wydawnictwo: Ośrodka Rozwoju Edukacji; dostęp [17.06.2016]; POKL

Zalecane formy i metody pracy:

Metody warsztatowe: poker kryterialny, praca w grupach eksperckich, praca z filmem, wędrujące plakaty, gadająca ściana

Moduł XI - Planowanie rozwoju zawodowego uczestników szkolenia w zakresie wspomagania szkół

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- wie, jakie kompetencje powinna mieć osoba odpowiedzialna za wspomaganie szkół,
- określa swoje mocne strony, które wykorzysta wspomagając szkoły,
- identyfikuje swoje deficyty, które utrudnią prowadzenie wspomaganie szkół,
- wyznacza kierunek rozwoju zawodowego i przygotowuje plan działania.

Treści szczegółowe:

- Kompetencje potrzebne do prowadzenia procesu wspomaganie na czterech etapach:
 - pomoc w diagnozowaniu potrzeb szkoły;
 - ustalenie sposobów działania prowadzących do zaspokojenia potrzeb szkoły;
 - zaplanowanie form wspomaganie i ich realizację;
 - ocenę przebiegu i efektów.
- Analiza własnych zasobów i ograniczeń, które mają wpływ na realizację wspomaganie:
 - stosunek do wspomaganie jako zadania (relacja ja-zadanie)

- stosunek do innych osób zaangażowanych w proces wspomaganie (relacja ja-inni)
- postrzeganie siebie jako osoby wspomagającej (relacja ja-ja).
- Zasoby zewnętrzne jako wsparcie dla osoby prowadzącej proces wspomaganie.
- Indywidualne cele rozwojowe oraz cele rozwojowe własnej instytucji.
- Plan rozwoju własnego w kontekście zadań stojących przed osobą prowadzącą wspomaganie szkół/przedszkoli.

Zasoby edukacyjne:

- Boydell T., Leary M., (2006). Identyfikacja potrzeb szkoleniowych. Kraków: Wolters Kluwer
- Profil kompetencyjny osoby odpowiedzialnej za wspomaganie szkoły (str. 13-17) w: Hajdukiewicz M. (red) Jak wspomagać pracę szkoły? Poradnik dla pracowników instytucji systemu wspomaganie. Zeszyt 1. Założenia nowego systemu doskonalenia nauczycieli [online] Ośrodek Rozwoju Edukacji Dostępny w Internecie [16.09.16]
<http://www.ore.edu.pl/component/phocadownload/category/136-poradnik-metodyczny?download=3318:jak-wspomagac-prace-szkoly-poradnik-dla-pracownikow-instytucji-systemu-wspomaganie-zeszyt-1-zalozenia-nowego-systemu-doskonalenia-nauczycieli>
- Materiały szkoleniowe – Letnia Akademia SORE [online] Ośrodek Rozwoju Edukacji Dostępny w Internecie [16.09.16]
- <http://doskonaleniewsieci.pl/Upload/Artykuly/SORE%20-%20Wsparcie/las.zip>
- Materiały szkoleniowe – Zimowa Akademia SORE [online] Ośrodek Rozwoju Edukacji Dostępny w Internecie [16.09.16]
<https://doskonaleniewsieci.pl/Upload/Artykuly/zaspa/Zalaczniki.zip>

Zalecane formy i metody pracy:

Metody warsztatowe: praca zespołowa, praca indywidualna (refleksja, autodiagnoza, planowanie), koło diagnostyczne, plan osobistego rozwoju